

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК:336.6: 334.72

Демченко І.В.

к.е.н., доцент кафедри «Фінанси, банківська справа та страхування»
Таврійський державний агротехнологічний університет (Мелітополь, Україна)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ПЕРЕДУМОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Головною метою роботи є розкриття взаємозв'язку між фінансовою безпекою та інноваційним розвитком промислового підприємства. В статті розкриваються основні задачі фінансової безпеки. Проведено аналіз взаємопов'язаних елементів фінансової безпеки на прикладі промислового підприємства. Надані рекомендації щодо забезпечення його стійкого інноваційного розвитку на засадах фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека, інноваційний розвиток, підприємство, суб'єкт господарювання, інновації.

JEL classification code: G32, G33, O30

I.V. Demchenko.

PhD, Associate Professor of Finance, banking and insurance department,
Tavria state agrotechnological university (Melitopol, Ukraine)

ENSURING OF FINANCIAL SAFETY IN THE BACKGROUND OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISE

Summary.

The aim of the article: to analyze the basic components of the financial safety of industrial enterprises and reveal its connection with innovative development, which consists in the production of competitive products and growth of financial stability and investment attractiveness.

The results of the analysis. The main purpose is to disclosure the relationship between financial safety and innovative development of industrial enterprises. The basic goals of financial safety have been considered in the article. The definition of a financial safety of enterprise has been clarified. Analysis of the interrelated elements of financial safety in case of an industrial enterprise has been conducted. For example, probability of bankruptcy remains high without investment in the innovative development. The role of management in the process of achieving innovative development has been given. The analysis suggests that in absence of applied investments to expand the range to innovative development and anti-crisis measures are incomplete and those that have a short-term effect.

However, improving the competitiveness of enterprises is closely connected with their innovative activity. Observation of enterprise shows that investors are trying to escape out of the market and conducting crisis management measures. The need for flexibility in the management has been proved. Recommendations to ensure its sustainable innovative development on the basis of financial safety have been given.

Conclusions. Our studies have enhanced the problem of financial safety of industrial enterprises and to show its relationship to innovative development. According to the results, innovation of any kind will be effective only if financial security is sufficient. However, the effectiveness of the management entity displays its resistance to changes in the economic environment. In turn, achieve such financial stability is impossible without systematic innovation in the organization, production and management.

The prospect of further research. The relationship of financial safety of and innovation should be used to justify the concept of sanitation for industrial enterprise and prospects for introduction of innovation developments into activities. Also obtained findings allow focus attention on making decisions that will simultaneously achieve a safe state of operation and ensure economic growth.

Keywords: financial safety, innovative development, enterprise, business entity, innovation.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Інноваційний розвиток зумовлює ефективність роботи економіки в цілому, залишаючись пріоритетною задачею менеджменту суб'єктів господарювання в будь-якій сфері діяльності. Проте особливо складною досягнення такої мети становиться під час фінансової нестабільності. Структурні зміни в національній економіці, необхідність перегляду номенклатури товарного випуску та порушення традиційних підходів до ведення бізнесу вимагають чіткого дотримання оптимальних для суб'єкта параметрів фінансової безпеки. Реальне економічне зростання відбувається на основі забезпечення оптимального обсягу та структури фінансових ресурсів, а також задовільного стану фінансової системи.

Перешкоди до впровадження новітніх розробок, розширення асортименту, а також затвердження конкурентних особливостей підприємств спричиняють незадовільний стан фінансової безпеки. Натомість, активізація виробництва на засадах інноваційного розвитку можлива виключно за створення належних умов діяльності. В умовах динамічних трансформацій та складності процесів ведення бізнесу проблема забезпечення фінансової безпеки в якості передумови інноваційного розвитку виходить на перший план.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значення фінансової безпеки в діяльності підприємств, а головне – нейтралізації фінансово-господарських ризиків, було розглянуто в працях Амосова А.Ю. [1], Біломісної, І.І., Хоречка В.Є. [2], Воробйова Ю.М., Блажевича О.Г. [7], Кутузова Є.П. [8] та інших. Окремі положення розвивають функціональне призначення, необхідність та передумови забезпечення безпечного стану управління підприємством. Натомість, значення інноваційного розвитку в процесі організації та розвитку бізнесу було об'єктом дослідження в працях Вишневської О.М., Дюміної С.С. [5], Волощука Л.О. [6], Міляєвої Л. Г., Федоркевича Д. Ю. [9], Найдюка В.С. [10], Овсянюк-Бердадіної О.Ф. [11], Орлової В.М. [15], Тарасової О.В., Пастир А.В. [14] та інших. Вченими обґрунтовано

сутність інноваційної діяльності та особливості інноваційного розвитку.

Невирішені раніше питання, що є частиною загальної проблеми. Варто відмітити, що проблема фінансової безпеки в більшості випадків розглядається в якості інструмента розробки антикризових заходів. Не висвітленим також залишається проблема передумов ефективного інноваційного розвитку підприємства.

Мета статті: проаналізувати основні складові фінансової безпеки промислового підприємства та розкрити її зв'язок з інноваційним розвитком, що полягає у виробництві конкурентоспроможної продукції та зростання фінансової стабільності та інвестиційної привабливості.

Основний матеріал. Підсилений інтерес наукової спільноти до проблем стабільної діяльності підприємств та забезпечення їх інноваційного розвитку є природною реакцією на нестабільність економічного середовища. За умов нестабільною ситуації на національному та зовнішньому ринках, активних дій іноземних конкурентів за умов підсилення глобалізації, мінливого податкового тиску та нестабільності курсу національної грошової одиниці важливими стають проблеми дослідження фінансової безпеки. Водночас особливо гострими такі проблеми виявляються для промислових підприємств.

Суб'єктам промисловості характерна гостра залежність від фінансових ресурсів; їм притаманна специфічна структура капіталу, а також характерні особливості при формуванні фінансових результатів та розподілі одержаних прибутків. У розвиток виконаних досліджень [7], зазначимо основні задачі фінансової безпеки промислових підприємств:

стимулювання збільшення грошових надходжень, а як наслідок – прибутків;

оптимізація структури та поступове збільшення обсягів фінансових ресурсів;

формування належного рівня плато- та кредитоспроможності;

забезпечення оптимальних для конкретного підприємства показників фінансового стану;

сприяння росту ринкової вартості, а також конкурентоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності.

Не варто нехтувати гармонізацією інтересів менеджменту суб'єкта з інтересами контрагентів, працівників та учасників конкретного підприємства [8]. Слід врахувати необхідність з'ясування сутності фінансової безпеки з позиції комплексної характеристики фінансової системи підприємства. Отже, фінансова безпека – комплексне поняття, що характеризує здатність підприємства протидіяти загрозам та ризикам, можливість формувати, розміщати та підтримувати достатній обсяг фінансових ресурсів, а також забезпечувати належні значення показників [1, 8].

Навіть стислого розгляду активів підприємства (табл. 1) достатньо, щоб зробити висновки про стагнацію, що відбувається на ТОВ «Товари народного вжитку». Первісна

вартість постійно перевищує 50% від залишкової вартості основних засобів, а в 2014 р. накопичена амортизація склала навіть 84% первісної вартості фондів. Натомість, практично всі активи складають оборотні засоби, які зайняли 99,3% загальної структури активів в 2015 році. Зауважимо, що підприємство в рамках програми антикризових заходів почало реалізовувати необоротні фонди, які знизилися на 2,3 млн. грн. та становлять 125,3 тис. грн. в 2015 р. Стан діяльності підприємства розкриває структура оборотних активів, в якій майже відсутні запаси готової продукції. Більш ніж 99% активів становить дебіторська заборгованість різних форм. «Заморожені» в минулих та теперішніх контрагентах кошти не можна використати на інноваційні розробки та оновлення асортименту продукції. Відсутність готової продукції вказує на практичне припинення товарного випуску та реалізації.

Таблиця 1

**Аналіз динаміки та структури активів ТОВ «Товари народного вжитку»
за 2013-2015 рр.**

Види майна	2013 р.		2014 р.		2015 р.		Відхилення 2015 р. від 2013 р.	
	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
I. Необоротні активи:								
Незавершені капітальні інвестиції	342,5	0,6	-	-	-	-	-	-
Основні засоби:	2452,1	4,1	561,4	1	125,3	0,28	-2326,8	5,1
- первісна вартість	7953,3	13,3	3535,5	6,3	2607,9	5,83	5345,4	32,8
- знос	(5501,2)	-9,2	(2974,1)	-5,3	(2482,6)	-5,55	-3018,6	45,1
Інші фінансові інвестиції	0,9	0,001	0,9	0,001	0,9	0,002	0	0
Усього за I розділом	2795,5	4,7	562,3	0,9	126,3	0,3	-2669,2	4,5
II. Оборотні активи:								
Виробничі запаси	1163,3	2,05	255,6	0,46	183,8	0,41	-979,5	15,8
Незавершене виробництво	41,00	0,07	-	-	-	-	-	-
Готова продукція	214,00	0,42	-	-	-	-	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	87,30	0,15	87,30	0,15	87,30	0,19	0,00	100,00
Інша поточна дебіторська заборгованість	55046,0	96,8	54968,6	98,4	44283,2	99,2	-10762,8	80,0
Грошові кошти та їх еквіваленти	62,8	0,1	70,1	0,1	62,7	0,1	- 0,1	99,8
Інші оборотні активи	478,3	0,8	477,9	0,8	-	-	-	-
Усього за II розділом	56837,7	95,3	55859,2	99,1	44617	99,7	-12220,7	78,5
Баланс	59633,2	100,0	56421,5	100,0	44743,2	100,0	-14890,0	75,0

* Розрахунки автора на основі фінансових звітів суб'єкта

Низку протиріч та перешкод ефективній діяльності можна виявити за допомогою дослідження структури фінансових ресурсів суб'єкта (Табл. 2). Гігант промисловості в масштабах країни в минулому зараз перебуває в кризі прибутковості, генеруючи від'ємний фінансовий результат. За таких обставин відбувається падіння ринкової вар-

тості фірми, скорочення доступних фінансових ресурсів (на 36,3 млн. грн. з 2011 р.). Залучені в 2009-2010 роках кредити були спрямовані переважно на погашення поточних зобов'язань. Як наслідок – підприємство має незадовільну структуру капіталу, низьку ліквідність (рис. 1) та стикається з проблемою залучення нових джерел фінансування.

Таблиця 2

**Склад та обсяг фінансових ресурсів ТОВ «Товари народного вжитку»
за період 2011-2015 рр.**

Види фін. ресурсів	2011 р.		2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.	
	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
Власні	-37079	- 46	-40039	- 50	-49489	- 83	-22427	- 40	-36949	- 83
Позикові	94797	117	96795	121	85480	143	51771	92	51679	115
Залучені	23325	29	23322	29	23642	40	27078	48	30014	68
Всього	81043	100	80078	100	59633	100	56422	100	44743	100

* Розрахунки автора на основі фінансових звітів суб'єкта

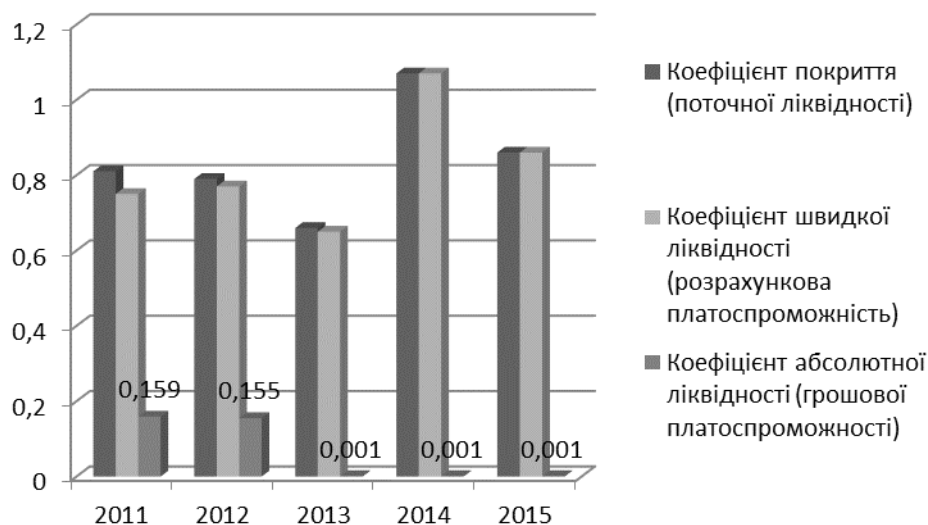

Рис. 1. Динаміка показників ліквідності ТОВ «Товари народного вжитку» за 2011- 2015 рр.*

* Складено за розрахунками автора на основі фінансової звітності суб'єкта

Оманливим є доволі переконливі значення показників покриття та швидкої ліквідності, що коливаються в діапазоні 0,6-1 протягом періоду дослідження. Значна ліквідність є потенційною та сформована дебіторською заборгованістю, зусилля по стягуванню якої в сприятливий для такої роботи період менеджментом підприємства не проводились.

Відмітимо, що за браку коштів та відсутності вільного доступу до традиційних або альтернативних джерел фінансування провадити інноваційні розробки високого рівня, займатися пошуком інвесторів та укладати контракти практично неможливо. Фокус роботи інвесторів та працівників повинен бути на досягненні фінансової безпеки, окремою ланкою якої є платоспроможність (табл. 3).

Таблиця 3

**Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) ТОВ «Товари народного вжитку»
за 2011-2015 рр.**

Показник	Рекомендований норматив	Рік					2015 /2011 р. +/-
		2011	2012	2013	2014	2015	
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	Більше 0,5	-0,46	-0,50	-0,83	-0,40	-0,81	-0,35
Коефіцієнт фінансування	Більше 1	-0,31	-0,33	-0,45	-0,28	-0,45	-0,14
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Більше 0,3	-0,24	-0,27	-0,5	0,07	-0,16	0,08
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	(>0)	-0,29	-0,10	-0,04	0,06	-0,02	0,27

* Розрахунки автора на основі фін. звітності суб'єкта

Проведений аналіз свідчить про велику ймовірність для контрагентів досліджуваного суб'єкта не отримати належну заборгованість через незадовільні показники плато-

спроможності. Про проблеми з заборгованістю та наявністю технологій й можливого асортименту, що є неактуальними сьогодні, свідчить ділова активність.

Таблиця 4

**Аналіз ділової активності ТОВ «Товари народного вжитку»
за 2011-2015 рр.**

Показник	Норматив	Рік					2015 р. /2011 р. +/-
		2011	2012	2013	2014	2015	
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт оборотності активів	збільшення	0,58	0,25	0,01	0,01	0,01	-0,57
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	збільшення	0,67	0,26	0,05	0,01	0,02	-0,65
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	збільшення	0,78	0,35	0,02	0,01	0,01	-0,77
Строк погашення дебіторської заборгованості	зменшення	461,5	1028,6	18000	36000	36000	35538,5
Строк погашення кредиторської заборгованості	зменшення	537,3	1384,6	6923,1	25714,3	18000	17462,7
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	збільшення	-10,1	- 8,1	- 0,2	- 0,1	- 0,2	9,9
Фондовіддача	збільшення	4,91	2,44	0,11	0,08	0,09	4,82
Фондомісткість	збільшення	0,2	0,4	8,8	12,4	10,8	10,8
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	збільшення	-1,12	-0,52	-0,02	-0,01	-0,01	1,11

*Розраховано автором на основі фінансових звітів суб'єкта

Незадовільні параметри ділової активності обумовлені низьким обсягом грошових надходжень. Наслідком руйнування стійких збутових зв'язків з промисловими підприємствами регіону поставили перед інвесторами ТОВ задачу пошуку нових ринків та активного впровадження інноваційних розробок. Результати аналізу свідчать, що за умов відсутності прикладних інвестицій в

розширення асортименту інноваційний розвиток стає неможливим, антикризові заходи виявляються неефективними або мають короткотерміновий ефект. Без інновацій неможливе створення довгострокових економічних зв'язків та рентабельна діяльність, а отже – побудова фінансової безпеки та ефективної роботи (табл. 5).

Таблиця 5

**Аналіз рентабельності ТОВ «Товари народного вжитку»
за період 2011-2015 рр.**

Показник	Норматив	Рік					2015 р. /2011 р. +/-
		2011	2012	2013	2014	2015	
Коефіцієнт рентабельності активів	>0,14	-0,11	-0,04	-0,13	-0,10	-0,11	-
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	> 0,2	0,20	0,08	0,21	0,16	0,18	- 0,02
Коефіцієнт рентабельності діяльності	збільшення	-0,18	-0,15	-10,1	-14	-17,1	-16,9
Коефіцієнт валової рентабельності	збільшення	-0,09	-0,32	0,53	1,91	6,55	6,46

Позитивне значення показника валової рентабельності в 2013-2015 рр. пояснюється реалізацією підприємством основних засобів. Кінцевою метою менеджменту залишається фокусування багатoproфільного підприємства на вузькому виробництві запитуваних платоспроможними покупцями інноваційних виробів. Однак попри брак коштів, незадовільну інвестиційну привабливість та високу ймовірність банкрутства (табл. 6) інноваційний розвиток поки залишається проектом.

Разом з тим, підвищення конкурентоспроможності підприємств тісно пов'язане з їх інноваційною активністю. Виключно впровадження інновацій та своєчасне застосування інструментів, моделей та інноваційних методів ведення бізнесу є запорукою, а в умовах фінансової нестабільності – першочергової потреби ведення бізнесу [5]. Спостереження за підприємством свідчить, що інвестори намагаються уникнути виходу з ринку та провадять заходи антикризового

менеджменту. Проте об'єктивною передумовою обрання стратегії розвитку є наявність на суб'єкті потужного інноваційного потенціалу або достатніх обсягів фінансових коштів [13]. Саме остання умова відповідає стану фінансової безпеки промислового підприємства. Серед низки рекомендацій щодо забезпечення фінансової безпеки та стимулювання інноваційного розвитку ТОВ «Товари народного вжитку» виділимо наступні:

першочергове проведення аналізу дебіторської заборгованості на предмет можливості її максимального стягнення;

реструктуризацію поточних та довгострокових зобов'язань, що спричинить збільшення ліквідності суб'єкта;

проведення санації балансу шляхом до капіталізації підприємства (власниками) інвесторами. Захід збільшить кредитоспроможність суб'єкта. Водночас, внесені кошти необхідно спрямувати на розробку інноваційного продукту з подальшим його виведенням на ринок збуту.

Таблиця 6

**Порівняльна характеристика результатів зведеної оцінки банкрутства
ТОВ «Товари народного вжитку»**

Моделі ймовірності банкрутства	Ймовірність банкрутства	Нормативне значення	Роки				
			2011	2012	2013	2014	2015
Модель Альтмана	Мала	$> 2,99$	-	-	-	-	-
	Можлива	$2,675 < 2,99$	2,8	-	-	-	-
	Велика	$1,81 < 2,675$	-	-	-	-	-
	Банкрут	$< 1,81$	-	1,4	0,3	-0,2	0,5
Модель Ліса	Мала	$> 0,037$	-	-	-	-	-
	Можлива	-	-	-	-	-	-
	Велика	$< 0,037$	0,01	0,03	0,02	0,002	0,03
	Банкрут	-	-	-	-	-	-
Модель Таффлера	Мала	$> 0,3$	0,41	0,37	0,35	0,38	-
	Можлива	$0,2 < 0,3$	-	-	-	-	0,29
	Велика	$< 0,2$	-	-	-	-	-
	Банкрут	-	-	-	-	-	-
Модель Терещенка	Мала	> 2	8,5	3,4	-	-	-
	Можлива	$1 < 2$	-	-	-	-	-
	Велика	$0 < 1$	-	-	-	-	-
	Банкрут	< 0	-	-	- 18,3	- 19,8	- 16,9

* Складено автором на основі власних розрахунків

Не залишається осторонь процес інноваційного розвитку без втручання управління [6]. У розвиток такої думки відмітимо необхідність забезпечення гнучкості управління, яка повинна стати зв'язуючим елементом між новим виробом в товарній номенклатурі, технології чи форматі управління та постійними змінами умов господарської діяльності.

Висновки. Проведені дослідження дозволили розширити задачі фінансової безпеки промислового підприємства та показати її взаємозв'язок з інноваційним розвитком. Відповідно до результатів, інновації любого виду стануть ефективними лише в випадку достатнього рівня фінансової безпеки. Разом з тим, ефективність дій менеджменту

суб'єкта відображає його стійкість до змін економічного середовища. В свою чергу, досягти такої фінансової стійкості неможливо без систематичних нововведень в організації, виробництво та управління.

Перспективи подальших досліджень. Взаємозв'язок фінансової безпеки та інноваційного розвитку має бути використаний для обґрунтування санаційної концепції промислового підприємства та перспектив впровадження в його діяльність інноваційних розробок. Також одержані висновки дають змогу фокусувати увагу на прийнятті рішення, що дозволять одночасно досягти безпечного стану функціонування та забезпечити економічне зростання.

Список літератури:

1. Амосов О.Ю. Фінансова безпека підприємства в сучасних економічних умовах: теоретичний аспект // Проблеми економіки. - № 4, 2011. - С. 76-80.
2. Біломістна, І.І., Хоречко В.Є. Механізм забезпечення фінансової безпеки промислових підприємств // Інноваційна економіка. - №6 (32), 2012. - С. 305-307
3. Бояринова К. О. Structuring of high-tech products by priority as a precondition for the innovative development of engineering enterprises // Економічний часопис-XXI. - №7-8(2), 2015. - С. 23-26
4. Вайсблат, Б.И., Будеско Д.Г., Сидоров Д.В. Управление финансовым риском продуктового инновационного проекта // Экономический анализ: теория и практика. - № 14 (119), 2008. - С. 27-30.

5. Вишневецька О.М., Дюміна С.С. Інноваційні особливості технологічного оновлення підприємства аграрного сектора // Фінансовий простір. - №3, 2015. - С. 202-206.
6. Волощук Л.О. Інноваційний розвиток промислового підприємства: сутність та проблеми аналітичного забезпечення в умовах індикативного управління // Бізнесінформ № 11, 2014. - С. 75-79.
7. Воробйов Ю.М., Блажевич О.Г. Фінансова безпека організацій рекреаційної сфери // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. - №2 (7), 2010. - С. 12-19.
8. Кутузов Є.П. Визначення фінансової безпеки підприємства: поняття, зміст, значення і функціональні аспекти // Актуальні проблеми економіки. - №8 (134), 2012. - С. 172-181.
9. Міляєва Л. Г., Федоркевич Д. Ю. Analysis of innovative industrial competitiveness: methodological and applied aspects // Економічний часопис-XXI. - №7-8(1), 2015. - С. 58-61
10. Найдюк В.С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств // Маркетинг і менеджмент інновацій. - №3, 2013. - С. 251-263.
11. Овсянюк-Бердадіна О.Ф. Інноваційний розвиток вітчизняних підприємств: реалії та інструменти забезпечення // Економічний аналіз. - Т. 19 №2, 2015. - С. 117-121.
12. Орлова В.М. Стратегія інноваційного розвитку підприємства // Економічний нобелівський вісник. - №1 (8), 2015. - С. 79-85.
13. П'ятницька, Г., Григоренко, О., Найдюк, В. Інноваційний потенціал розвитку підприємств ресторанного господарства в Україні // Товари і ринки. - №2, 2013. - С. 29-43.
14. Тарасова О.В., Пастир А.В. Основні проблеми і напрями інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості України // Економіка харчової промисловості. - №2 (22), 2014. - С. 69-74.

References:

1. Amosov O.Y. (2011) Finansova bezpeka pidpriyemstva v suchasnykh ekonomichnykh umovax: teoretychnyj aspekt [Financial safety of enterprise in current economic conditions: a theoretical aspect]. *Problemi ekonomiki - Problems of economics*, 4, pp. 76-80 [in Ukrainian].
2. Bilomistna, I.I., Horechko V.E. (2012) Mexanizm zabezpechennya finansovoyi bezpeky promyslovykh pidpriyemstv [Mechanism of ensuring financial safety of industrial enterprises]. *Innovatsiyna ekonomika - Innovative economy*, 6 (32), pp. 305-307 [in Ukrainian].
3. Boyarinova K. O. (2015) Structuring of high-tech products by priority as a precondition for the innovative development of engineering enterprises. *Economic Annals-XXI*, 7-8(2), pp. 23-26 [In English].
4. Вайсблат, Б.И., Будеско Д.Г., Сидоров Д.В. (2008) Upravlenie finansovym riskom produktovogo innovatsionnogo proekta [Financial risk management of product innovation project]. *Ekonomicheskij analiz: teoriya i praktika - The economic analysis: theory and practice*, 14 (119), pp. 27-30 [In Russian].
5. Vishnevskaya O.M., Dyumina S.S. (2015) Innovatsiyni osoblivosti tehnologichnogo onovlennya pidpriemstva agrarnogo sektora [Innovative features of enterprise technological renovation of agricultural sector]. *Finansoviy prostir - Financial space*, 3, pp. 202-206 [in Ukrainian].
6. Voloshchuk L.O. Innovatsiyniy rozvitok promislovogo pidpriemstva: sutnist ta problemi analitichnogo zabezpechennya v umovah indikativnogo upravlinnya [Innovative development of industrial enterprise: the nature and problems of analytical support in conditions of indicative management]. *Biznesinform*, 11, pp. 75-79 [in Ukrainian].
7. Vorobyov Yu.M., Blazhevich O.G. (2010) Finansova bezpeka organizatsiy rekreatsionoyi sferi [Financial safety of organizations of recreational sphere]. *Naukoviy visnik: finansi, banki, investitsiyi - Scientific Journal: finance, banks, investment*, 2 (7), pp. 12-19 [in Ukrainian].
8. Kutuzov E.P. (2012) Vznachennya finansovoyi bezpeki pidpriemstva: ponyattya, zmist, znachennya i funktsionalni aspekti [Determining of financial safety of enterprise: concept, content, meaning and functional aspects]. *Aktualni problemi ekonomiki - Actual problems of economic*, 8 (134), pp. 172-181 [in Ukrainian].
9. Milyaeva L. G., Fedorkevich D. Yu. (2015) Analysis of innovative industrial competitiveness: methodological and applied aspects. *Economic Annals-XXI*, 7-8(1), pp. 58-61 [In English].
10. Naydyuk V.S. (2013) Sutnist ta peredumovi innovatsiynogo rozvitku pidpriemstv [The nature and preconditions of enterprises' innovative development]. *Marketing and management of innovations*, 3, pp. 251-263 [in Ukrainian].
11. Ovsyanyuk-Berdadina O.F. (2015) Innovatsiyniy rozvitok vitchiznyanih pidpriemstv: realiyi ta instrumenti zabezpechennya [Innovative development of domestic enterprises: realities and providing Instruments]. *Ekonomichniy analiz - Economic analysis*, Vol. 19 №2, pp. 117-121 [in Ukrainian].
12. Orlova V.M. (2015) Strategiya innovatsiynogo rozvitku pidpriemstva [The strategy innovative development of enterprise]. *Ekonomichniy nobelivskiy visnik - Nobel Economic Journal*, 1 (8), pp. 79-85 [in Ukrainian].
13. P'yatnitska, G., Grigorenko, O., Naydyuk, V. (2013) Innovatsiyniy potentsial rozvitku pidpriemstv restorannogo gospodarstva v Ukrayini [The innovative potential of development of enterprises in restaurant business in Ukraine]. *Tovari i rinki - Products & Markets*, 2, pp. 29-43 [in Ukrainian].
14. Tarasova O.V., Pastir A.V. (2014) Osnovni problemi i napryami innovatsiynogo rozvitku pidpriemstv harchovoyi promislivosti Ukrayini [The main problems and directions of innovative development of food industry enterprises of Ukraine]. *Ekonomika harchovoyi promislivosti - Economics of Food Industry*, 2 (22), pp. 69-74 [in Ukrainian].